

ing
le of the Private Sector
Action Agenda
ul, 2026

ZERO WASTE
FORUM

• ANALİZ

COP31'de Türkiye-Afrika İklim İş Birliği: Sektörel Öncelikler

Tunç Demirtaş, Afifa A. Warsame

COP31 'DE TÜRKİYE-AFRİKA İKLİM İŞ BİRLİĞİ: Sektörel Öncelikler

TUNÇ DEMİRTAŞ
AFİFA A. WARSAME

COPYRIGHT © 2026

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayının politikasını yansıtmayabilir.

ISBN: 978-625-5703-72-9

Editörya: Ebrar Üzümcü, Berrin Afacan, Mustafa Said İşeri
Mizanpaj: Said Demirtaş

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan 34050 İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstrasse 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM
Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET | 7

GİRİŞ | 8

AFRİKA'DA İKLİM SORUNLARI | 10

AFRİKA'DA İKLİM KRİZİNİ AĞIRLAŞTIRAN ETKENLER | 11

TÜRKİYE-AFRİKA İKLİM İŞ BİRLİĞİ: COP31 İÇİN STRATEJİK ÖNCELİKLER | 14

Yenilenebilir Enerji Teknolojisi Transferi | 14

İklime Duyarlı Tarım | 16

İklım Finansmanı | 17

Erken Uyarı Sistemleri ve İklim Dayanıklılığı Altyapısı | 18

İklım Diplomasisi ve Çok Taraflı Konumlanma | 19

SONUÇ VE ZORLUKLAR | 21



Bu analiz, 9-20 Kasım 2026'da Antalya'da düzenlenecek 31. Taraflar Konferansı'nın (COP31) Türkiye-Afrika iklim iş birliğini nasıl güçlendirebileceğini ele almaktadır.

ÖZET

Bu analiz, 9-20 Kasım 2026'da Antalya'da düzenlenecek 31. Taraflar Konferansı'nın (COP31) Türkiye-Afrika iklim iş birliğini nasıl güçlendirebileceğini ele almaktadır. COP30 Belém uzlaşması uyarınca zirvenin ev sahipliği ve başkanlığını Türkiye üstlenirken müzakere başkanlığını ise Avustralya yürütecektir. Zirve, küresel iklim eylemine duyulan güvenin zayıfladığı ve ABD'nin BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nden (UNFCCC) çekildiği bir döneme denk gelmektedir. Bu tablo, Batı dışı aktörlere çok taraflı gündemi şekillendirme fırsatı sunmaktadır.

Türkiye-Afrika ilişkileri son otuz yılda derinleşmiş olsa da iklim konuları bu gündemde ikincil başlık olmayı sürdürmektedir. Bu analizde, Türkiye'nin kapasitesi ile Afrika'nın ihtiyaçlarının örtüştüğü beş öncelikli sektör belirlenmiştir: yenilenebilir enerji teknolojisi transferi, iklime duyarlı tarım, iklim finansmanı, erken uyarı sistemleri ve iklim diplomasisi. Ayrıca COP31, Etiyopya'da yapılacak COP32'ye uzanan iki aşamalı bir sürecin ilk adımı olarak görülmelidir. Başarısı ise imzalanan bildirilerle değil hayata geçirilebilir projeler, belirlenmiş kurumlar ve güvenilir bir izleme süreci üretip üretmediğiyle ölçülmelidir.

GİRİŞ

COP31, 9-20 Kasım 2026'da Türkiye'nin ev sahipliğinde Antalya'da gerçekleşecektir. Konferans, küresel iklim eylemine duyulan güvenin zayıfladığı bir döneme denk gelmektedir. Alınacak kararlar ise büyük ölçüde soruna en az katkıda bulunan bölgeleri etkileyecektir. Türkiye bu görevi, kendi yeşil dönüşümünü sürdürürken ve 2053 net sıfır emisyon hedefine ilerlerken üstlenmektedir.¹

Mevcut politikalarla dünyanın yüzyıl sonunda yaklaşık 2,8 °C ısınması beklenmektedir. Bu tahmin, ülkelerin sera gazı emisyonlarını azaltma konusundaki çekincelerini göstermektedir.² COP31'in önemi de bu nedenle yeni vaatlerden çok iş birliğini uygulamaya geçirmekte aranmaktadır.

COP31, Türkiye'nin küresel iklim diplomasisindeki etkinliğini pekiştirecek kritik bir adımdır. COP30 Belém uzlaşması uyarınca zirvenin ev sahipliği ve başkanlığını Türkiye üstlenirken müzakere başkanlığını ise Avustralya yürütecektir. Bu iş bölümü çerçevesinde Türkiye, Aksiyon Ajandası'na liderlik ederek sürecin tematik önceliklerini şekillendirecektir. Yaklaşık 200 ülkeden delegasyonun ka-

¹ "2053 Yılı İtibarıyla Net Sıfır Emisyon Hedefini Gerçekleştirmeyi Öngörüyoruz", T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı İklim Değişikliği Başkanlığı, 1 Aralık 2023, erişim 31 Temmuz 2026, <https://iklim.gov.tr/2053-yili-itibariyla-net-sifir-emisyon-hedefini-gerçekleştirmeyi-ongoruyoruz-haber-4173>.

² "Emissions Gap Report 2025: Off Target", United Nations Environment Programme, 4 Kasım 2025, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.unep.org/resources/emissions-gap-report-2025>.

tılacağı organizasyon, Türkiye'ye ikili ve çok taraflı bağlarını güçlendirmek için geniş bir diplomatik alan sunmaktadır. Konferans ayrıca iklim, enerji ve kalkınma gibi alanlarda yeni iş birliği imkanları için elverişli bir zemin sağlamaktadır. Türkiye, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında köprü olmanın ötesinde küresel iklim müzakerelerinde çoğu zaman kenarda kalan aktörleri de masaya taşıyabilir. Böylece diyalogu güçlendirebilir ve iş birliğine daha uygun bir ortam oluşturabilir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum'un vurguladığı üzere Türkiye "diyalog, uzlaş ve eylem" ilkesini öne çıkaracaktır.³

COP31 Türkiye'nin Afrika ülkeleriyle iklim alanındaki temaslarını da derinleştirecektir. Türkiye son otuz yılda Afrika ülkeleriyle ekonomik, siyasi ve kalkınma temelli ilişkilerini kayda değer biçimde genişletmiştir. Ancak iklim konuları bu gündemde ikincil başlık olarak kalmıştır. COP31'i önemli kılan da mevcut bağları güçlendirme ve somut iş birliğine dönüştürme imkanıdır. Ayrıca COP32'nin 2027'de Etiyopya'da yapılacak olması⁴ bu ülkeyi bir COP toplantısına ev sahipliği yapan beşinci Afrika ülkesi haline getirmektedir. Kıtada daha önce Fas (2001 ve 2016), Kenya (2006), Güney Afrika (2011) ve Mısır (2022) COP toplantısına ev sahipliği yapmıştır.⁵ 2026 ve 2027'de gerçekleşecek bu ardışık ev sahiplikleri, Afrika'nın küresel iklim yönetimindeki rolünü güçlendirmek ve Türkiye ile ortaklığını derinleştirmek için özel bir fırsat sunmaktadır.

Bu tablodan hareketle analiz, Türkiye'nin COP31 başkanlığının Afrika ile iklim iş birliğini nasıl güçlendirebileceğine odaklanmaktadır. Afrika ülkeleri Türkiye ile ekonomi, güvenlik, altyapı, kültür ve diplomasi gibi alanlara uzanan derin ve stratejik ilişkilere sahiptir. Analizin temel iddiası, COP31'in bu bağları yapılandırılmış ve sürdürülebilir bir iklim ortaklığına dönüştürmek için stratejik bir fırsat sunduğudur. 2022-2026 Ortak Eylem Planı'nda görüldüğü üzere Türkiye-Afrika iklim iş birliği halihazırda sürdürülebilir kalkınma, yenilenebilir enerji ve tarımsal dayanıklılık üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır.⁶ Bu zemin üzerinde yükselen COP31 başkanlığı ise taraflar arasındaki iş birliğini daha hedefli, ölçeklenebilir ve karşılıklı fayda sağlayan sonuçlara yönlendirebilecek konumdadır.



2022-2026 Ortak Eylem Planı'nda görüldüğü üzere Türkiye-Afrika iklim iş birliği halihazırda sürdürülebilir kalkınma, yenilenebilir enerji ve tarımsal dayanıklılık üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır.

3 "Türkiye Eyes COP31 as New Threshold for Climate Action", TRT World, 12 Mart 2026, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.trtworld.com/article/5ba0c91a5b80>.

4 "Ethiopia's Selection to Host COP-32 Affirms Its Commitment to Combating Climate Change", ENA English, (2025), erişim 31 Temmuz 2026, https://www.ena.et/web/eng/w/eng_7754508.

5 "Conference of the Parties (COP)", United Nations Climate Change, (2024), erişim 31 Temmuz 2026, <https://unfccc.int/process/bodies/supreme-bodies/conference-of-the-parties-cop>.

6 "Africa-Türkiye Joint Action Plan 2022-2026", 3. Afrika-Türkiye Ortaklık Zirvesi'nde kabul edilen belge, İstanbul, 18 Aralık 2021; ayrıca bkz. "The 3rd Africa-Türkiye Summit Adopts Five Strategic Cooperation Areas for the Period 2022-2026", African Union, 20 Aralık 2021, erişim 31 Temmuz 2026, <https://au.int/en/pressreleases/20211220/3rd-africa-turkiye-summit-adopts-five-strategic-cooperation-areas-period-2022>.

Analizin ilk bölümü Afrika'nın iklim konumuna odaklanmakta ve kıta ülkelerinin iklim değişikliğinden nasıl etkilendiklerini ele almaktadır. İkinci bölüm, kıtadaki iklim koşullarını ağırlaştıran etkenleri, yerel sorunları ve kapasite açıklarını incelemektedir. Üçüncü bölüm Türkiye-Afrika iş birliğinin en önemli stratejik alanları olan yenilenebilir enerji teknolojileri, iklime duyarlı tarım, iklim finansmanı, erken uyarı sistemleri ve iklim diplomasisine odaklanmaktadır. Bu çerçevede COP31'in Afrika'nın ihtiyaçları ile Türkiye'nin kapasitesini buluşturarak iki taraf arasındaki stratejik ortaklığı nasıl güçlendirebileceği ortaya konulmaktadır. Sonuç bölümünde ise Türkiye-Afrika iş birliğinin önündeki temel zorluklar özetlenmektedir.

AFRİKA'DA İKLİM SORUNLARI

Afrika Kıtası iklim değişikliğine karşı son derece kırılgandır. Kıta genelinde bireyleri ve toplulukları doğrudan etkileyen çok sayıda çevresel sorun yaşanmaktadır. Bunların başlıcaları artan sıcaklıklar ile giderek sıklaşan seller ve kuraklıklardır. Söz konusu sorunlar altyapı, ürünler ve hayvancılığın tahrip olmasına, bulaşıcı hastalıkların yayılmasına, çatışmalara ve yerinden edilmelere yol açmaktadır. Tüm bunlar ise Afrika'nın ekonomik durgunluğunu beslemektedir.

Afrika 1920'den bu yana istikrarlı biçimde ısınmaktadır. Ortalama sıcaklıklar on yılda yaklaşık 0,13 °C, diğer bir ifadeyle yüz yılda yaklaşık 1,3 °C artmaktadır. Bu eğilim küresel örüntülerle uyumlu olsa da Afrika'daki ısınma hızı küresel ortalamanın üzerindedir. Kayıtlardaki en sıcak yılların tamamı son on yılda yaşanmıştır. Kıtanın ortalama sıcaklığı 1991-2020 referans dönemine göre 2023'te yaklaşık 0,61 °C⁷ ve 2024'te ise 0,86 °C⁸ daha yüksek olmuştur.

Artan sıcaklık sağlık, eğitim, elektrik arzı, enerji tüketimi, tarım ve gıda güvenliği gibi geniş bir alanı etkilemektedir. Bu etki çok sayıda ölüm riskine ve sosyoekonomik soruna yol açmaktadır. Sık görülen sıcak hava dalgaları elektrik kesintilerine neden olmaktadır. Bu kesintiler ise vantilatör ve diğer soğutma araçlarının kullanımını engelleyerek ciddi sağlık sorunları doğurmaktadır.⁹ Yüksek sıcaklıklar eğitim kurumlarını da etkilemekte, okulların kapanmasına yol açmaktadır. Bu durum eğitim süreçlerini kesintiye uğratmakta ve çocukların öğrenim süreçlerini olumsuz etkilemektedir.¹⁰

Aşırı sıcaklar ürün kayıpları ve su sıkıntısına yol açmaktadır. Bu kayıplar gıda güvensizliğini derinleştirmekte ve birçok bölgede gıda arzını tehdit etmektedir.

7 "State of the Climate in Africa 2023", WMO, (2023), erişim 31 Temmuz 2026, <https://library.wmo.int/records/item/69000-state-of-the-climate-in-africa-2023>.

8 Mevlüt Özkan, "Year-End: How Climate Change has Impacted Africa So Far This Century", Anadolu Ajansı, 25 Aralık 2025.

9 "Heat Wave in East Africa", NASA Earth Observatory, 26 Mart 2024, erişim 31 Temmuz 2026, <https://earthobservatory.nasa.gov/images/152600/heat-wave-in-east-africa>.

10 "Heat Wave in East Africa".

Kuraklık bu nedenle kalıcı ve yıkıcı bir tehlike olmayı sürdürmektedir. Afrika birkaç yılda bir yaşanan ve giderek şiddetlenen kuraklıklarla karşı karşıyadır. Bunların en dikkat çekici olanı yetmiş yılın en kötüsü sayılan 2020-2023 Afrika Boy-nuzu kuraklığıdır. 1999'dan bu yana Doğu Afrika'da yetersiz yağış mevsimlerinin tekrar aralığı beş-altı yıldan iki-üç yıla inmiştir.¹¹ Kuraklık, halkı tümüyle tarıma ve hayvancılığa bağlı bölgelerde yıkıcı sonuçlar doğurmaktadır. Etkilenen insanlar daha verimli topraklar ya da daha yaşanabilir koşullar aramak için göç etmek zorunda kalmaktadır. Su kıtlığı kaynaklar üzerinde çatışmalara da yol açabilmekte ve zaten kırılgan olan bölgeleri daha da istikrarsızlaştırmaktadır.

Sel, Afrika'da iklimle ilgili bir diğer büyük sorundur. Kıta her yıl yıkıcı sellerle karşılaşmaktadır. Büyük seller özellikle Doğu, Batı ve Güney Afrika'da düzenli olarak yaşanmaktadır. En aşırı yağışlar ise giderek daha olası hale gelmektedir. Güney Afrika'nın bazı bölgelerinde bir zamanlar nadir sayılan yağışların artık yaklaşık elli yılda bir tekrar etmesi beklenmektedir.¹² Sellere maruz kalmak sıtma ve kolera gibi suyla, taşıyıcılarla ve hayvanlarla bulaşan hastalıkların artmasına da yol açmıştır. Seller, sanitasyon eksikliği ve yerinden edilmeyeyle birleşerek kolera salgınlarının sayısını belirgin biçimde artırmaktadır.

Afrika, iklim değişikliğinin en ağır sonuçlarından bazılarını yaşamasına rağmen küresel ısınmaya katkısı çok düşük bir kıtadır. Yüğü ise kıtanın kendisi taşımaktadır. Afrika küresel karbondioksit (CO₂) emisyonlarının yalnızca yüzde 3'ünü üretmektedir. 2020'de kıtada kişi başına ortalama karbon ayak izi yaklaşık 0,95 ton CO₂ eş değeri iken ABD'de bu rakam yaklaşık 14 tondur.¹³ Bu fark, ABD gibi gelişmiş ülkelerin küresel sera gazı emisyonlarına Afrika'dan çok daha fazla katkı yaptığını göstermektedir. Bununla birlikte Afrika'nın CO₂ emisyonları 1980-2021 arasında yüzde 191 artmıştır.¹⁴



Afrika, iklim değişikliğinin en ağır sonuçlarından bazılarını yaşamasına rağmen küresel ısınmaya katkısı çok düşük bir kıtadır.

AFRİKA'DA İKLİM KRİZİNİ AĞIRLAŞTIRAN ETKENLER

Afrika'daki iklim krizinin şiddeti küresel emisyonların yanı sıra kıtanın kendi içindeki baskılardan da kaynaklanmaktadır. Bu baskılar iki başlıkta toplanabilir. Birincisi tehlikenin kendisini büyüten etkenlerdir: ormansızlaşma, madencilik ve

¹¹ "Horn of Africa Floods and Drought, 2020-2023 – Forensic Analysis", UNDRR, 17 Eylül 2024, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.undrr.org/resource/horn-africa-floods-and-drought-2020-2023-forensic-analysis>.

¹² Mogomotsi Magome, "How Climate Change Worsened Deadly Floods in Southern Africa", Euronews, 29 Ocak 2026.

¹³ "African Economic Outlook 2022: Highlights", African Development Bank, 25 Mayıs 2022, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.afdb.org/en/documents/african-economic-outlook-2022-highlights>.

¹⁴ James Karuga, "Africa's Climate Paradox: Low CO₂ Emissions Yet the Highest Global Deforestation Rate", Development Aid, 13 Ekim 2025, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.developmentaid.org/news-stream/post/200852/africas-climate-paradox>.

silahlı çatışmalar. İkincisi kıtanın karşılık verme kapasitesini zayıflatan etkenlerdir: sınırlı finansman, zayıf kurumlar, dijital uçurum ve yolsuzluk.

Ormansızlaşma bu tablonun başında gelmektedir. Dünya genelinde ormansızlaşma 1990-2020 arasında belirgin biçimde gerilemiştir. Yıllık kayıp 1990-2000 arasında 15 milyon hektardan 2015-2020 arasında 10,2 milyon hektara düşmüştür. Afrika'da ise böyle bir azalma görülmemiş, 2015-2020 arasında yılda 4,4 milyon hektarla en yüksek yıllık ormansızlaşma yaşanmıştır.¹⁵

Afrika'da ormansızlaşmanın başlıca nedeni tarımsal faaliyetlerdir. Ormanların tarım arazisine dönüştürülmesi toplam ormansızlaşmanın yüzde 74'ünü ve otlığa dönüştürülmesi ise yüzde 13,19'unu oluşturmaktadır. Kırsal bölgelerde odun kömürü üretimi ve odun çıkarımı da önemli bir paya sahiptir. Bu pay özellikle odunun temel enerji kaynağı olduğu yerlerde belirginleşmektedir.¹⁶

Madencilik faaliyetleri, yüksek sera gazı emisyonları, ormansızlaşma ve su kirliliği yoluyla iklim değişikliğine önemli katkıda bulunmaktadır. Sektör aynı zamanda kuraklık ve sel gibi iklim kaynaklı aksaklıklara karşı son derece kırılgandır. Kötü yönetimle birleşen artan maden talebi, ciddi çevresel hasar ve atıl varlık riskine yol açmaktadır.¹⁷

Afrika ayrıca uzun süreli çatışmalara sahne olmakta ve dünyadaki çatışmaların yaklaşık yüzde 20'sini barındırmaktadır. Bu çatışmalar ölüm, yaralanma, altyapı tahribatı, yoksulluk ve zorunlu göçe neden olmaktadır. Çatışmaların etkileri bununla da sınırlı kalmamakta, çevreyi de doğrudan tahrip etmektedir. Afrika'daki çatışmalar çok boyutlu nedenlere dayanmakla birlikte bazı bölgelerde su kaynakları, tarım arazileri ve otlaklar üzerindeki rekabet mevcut gerilimleri derinleştirebilmektedir. Bu yönüyle çatışma hem iklim değişikliğinin bir sonucu hem de ağır iklim koşullarının bir nedenidir. Çatışmalar toprak bozulması, sıcaklık artışı, tarımın tahribatı, hava ve su kirliliğine yol açabilmektedir. Somali dahil bazı çatışma alanlarında terör örgütleri ve diğer silahlı devlet dışı aktörler, rakipleri veya yerel toplulukların yararlanmasını engellemek amacıyla tarım alanları, su kuyuları ve diğer doğal kaynaklara zarar verebilmektedir. Çatışmalar ayrıca yasa dışı ağaç kesimi ve tarım için arazi açma gibi sürdürülemez arazi kullanımlarını da yaygınlaştırmıştır. Bombalamalar, askeri atıklar ve hedef alınan altyapının yıkımı ise yaşam alanlarının tahribatı, kaçak avcılığın artması ve çevre kirliliğine neden olmaktadır.¹⁸

15 *The State of the World's Forests 2024: Forest-Sector Innovations towards a More Sustainable Future* (Roma: FAO, 2024).

16 "Turning the Tide on Deforestation in Africa", FAO, African Forestry and Wildlife Commission Twenty-Third Session, Kinşasa, 22-26 Ağustos 2022, erişim 31 Temmuz 2026, <https://openknowledge.fao.org/items/0c82891f-b699-4a7c-b937-981eb-50df8ef>.

17 "Chinese Mining in West Africa: Responding to the Environmental and Social Impacts", Atlantic Council, 6 Ekim 2025, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/chinese-mining-in-west-africa>.

18 Negasi Solomon vd., "Environmental Impacts and Causes of Conflict in the Horn of Africa: A Review", *Earth-Science Reviews*, sayı 177 (Şubat 2018): 284-290.

Afrika, iklim finansmanı ihtiyacı ile mevcut kaynaklar arasında ciddi bir açığa karşı karşıyadır. Kıta, yüksek kırılganlığına rağmen küresel iklim finansmanının yalnızca yaklaşık yüzde 3'ünü almaktadır.¹⁹ Temiz enerji projelerinin finansmanı da genellikle yüzde 15 ile yüzde 18 arasında faiz oranlarıyla gelmektedir. Aynı oran Avrupa ve ABD'de yüzde 2 ile yüzde 5 arasında kalmaktadır.²⁰ Bu maliyetler yenilenebilir enerji yatırımlarının ticari yapılabilirliğini azaltmakta ve özel sektörün katılımını caydırmaktadır. Finansal kısıtların yanında birçok Afrika ülkesi kurumsal hazırlık sorunu yaşamaktadır. Sınırlı teknik uzmanlık ve kurumsal kapasite, süreçlerin başarıyla yürütülmesini çoğu zaman engellemektedir. Kıtanın teknoloji özümseme kapasitesi de sınırlıdır. Teknoloji transferi tek başına yeterli değildir. Ülkeler çoğu zaman bu teknolojileri yerel koşullara uyarlamak, sürdürmek ve geliştirmek için gereken uzmanlık ve sistemlerden de yoksundur.²¹

Dijital uçurum ise bu sorunları derinleştirmektedir. Afrika nüfusunun yalnızca yaklaşık yüzde 37'sinin internete erişimi vardır.²² Bu sınır, erken uyarı sistemleri, iklime duyarlı tarım ve veriye dayalı kaynak yönetimi gibi dijital iklim çözümlerinin benimsenmesini ciddi biçimde kısıtlamaktadır.²³

Yolsuzluk, Afrika'nın iklim değişikliğine uyum kapasitesini sınırlayan bir diğer etkidir. Çalışmalar, yolsuzluk ile iklim değişikliğiyle etkili mücadele arasında doğrudan bir ilişki bulunduğunu göstermektedir.²⁴ Bazı Afrika ülkelerinde yolsuzluk ve yönetim açıkları, çevre mevzuatının uygulanmasını zorlaştırmakta, doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimini zayıflatmakta ve iklim değişikliğine uyum kapasitesini sınırlamaktadır. Sahra Altı Afrika, 2025 Yolsuzluk Algısı Endeksi'nde 100 üzerinden 32 puan almıştır.²⁵ İklim değişikliğine karşı en kırılgan ülkelerin bir bölümü aynı zamanda kamu yönetimi kapasitesi, şeffaflık ve hesap verebilirlik alanlarında ciddi sorunlarla karşı karşıyadır. Bu durum iklim finansmanının etkin kullanımını ve uyum projelerinin sürdür-



Afrika, iklim finansmanı ihtiyacı ile mevcut kaynaklar arasında ciddi bir açığa karşı karşıyadır. Kıta, yüksek kırılganlığına rağmen küresel iklim finansmanının yalnızca yaklaşık yüzde 3'ünü almaktadır.

19 Alfred Sloley vd., "Landscape of Climate Finance in Africa 2024", Climate Policy Initiative, (2024), erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.climatepolicyinitiative.org/wp-content/uploads/2024/10/Landscape-of-Climate-Finance-in-Africa-2024.pdf>.

20 "Climate Finance Has Failed Africa Twice Over. Here's How to Fix It", State of the Planet, 18 Mart 2026, erişim 31 Temmuz 2026, <https://news.climate.columbia.edu/2026/03/18/climate-finance-has-failed-africa-twice-over-heres-how-to-fix-it>.

21 "Capacity Gaps, Not Capital, Limiting Africa's Climate Finance Readiness", Sustainable Stories Africa, 24 Mart 2026, erişim 31 Temmuz 2026, <https://sustainablestories.africa/insights-and-data/capacity-gaps-not-capital-limiting-africas-climate-finance-readiness>.

22 Chido Muniyati, "Accelerating Digital Inclusion in Africa", Brookings, 5 Mayıs 2025, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.brookings.edu/articles/accelerating-digital-inclusion-in-africa>.

23 Margareth Mollel vd., "Digital Technologies to Accelerate the Impact of Climate Smart Agriculture by Next-Generation Farmers in Africa", *Frontiers in Sustainable Food Systems*, sayı 9 (2025).

24 Aksel Sundström vd., "The Impact of Corruption on Climate Change Mitigation: A Review Article", *Environmental Politics* (2026): 1-25.

25 "Corruption Perceptions Index 2025", Transparency International, 10 Şubat 2026, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.transparency.org/en/cpi/2025>.

rülebilirliğini olumsuz etkileyebilmektedir.²⁶ Yolsuzluk, yasa dışı ağaç kesimini, ormansızlaşmayı ve devlet arazilerinin yasa dışı ele geçirilmesini kolaylaştırarak kritik karbon yutaklarını yok etmektedir. Dayanıklı altyapı için ayrılan fonlar çoğu zaman çalınmakta ya da amaç dışı kullanılmaktadır. Bu kayıp, toplulukları kuraklık ve sellere karşı savunmasız bırakmaktadır. Rüşvet ise şirketlerin çevresel etki değerlendirmelerini atlamasına imkan tanımakta ve kirletici sanayilerin denetimsiz çalışmasına yol açmaktadır.

Özetle Afrika'daki ağır iklim koşulları birbiriyle bağlantılı çok sayıda etken-den kaynaklanmaktadır: ormansızlaşma, madencilik faaliyetleri, çatışmalar ve silahlı grupların eylemleri, sınırlı iklim finansmanı, yüksek yatırım maliyetleri, zayıf kurumsal kapasite, düşük teknolojik hazırlık, dijital uçurum ve yolsuzluk. Krizin şiddeti tek bir etkene değil birbirini besleyen yapısal ve çevresel sorunlara dayanmaktadır.

TÜRKİYE-AFRIKA İKLİM İŞ BİRLİĞİ: COP31 İÇİN STRATEJİK ÖNCELİKLER

Türkiye'nin COP31 ev sahipliği yapmasının küresel iklim yönetişimi açısından önemli sonuçlar doğurması beklenmektedir. Bu görev aynı zamanda Afrika ile iklim iş birliğini güçlendirmek için değerli bir fırsattır. İklim değişikliğinden en çok etkilenen bölgelerden biri olan Afrika'nın uluslararası müzakerelerde etkin rol alması gerekmektedir. Böylece kıta azaltım ve uyum çalışmalarını ilerletebilir ve önceliklerinin gündemde yer bulmasını sağlayabilir. COP31 bu açıdan Türkiye ve Afrikalı ortaklar için yeni taahhütler oluşturmak ve mevcut taahhütleri işler hale getirmek üzere kritik bir platform sunmaktadır.

Yenilenebilir enerji teknolojisi, iklime duyarlı tarım, iklim finansmanı, erken uyarı sistemleri ve iklim diplomasisi, iki taraf için de somut sonuç doğuracak iş birliği alanlarıdır. COP31 sürecinde güçlü yanlarını bir araya getiren Türkiye-Afrika iklim iş birliği yeni bir aşamaya geçebilir ve bildirilerden somut projelere ilerleyebilir.

YENİLENEBİLİR ENERJİ TEKNOLOJİSİ TRANSFERİ

Türkiye'nin COP31 başkanlığı, Afrika için yenilenebilir teknoloji transferini kalıcı bir başlık haline getirebilir. Afrika olağanüstü bir yenilenebilir enerji potansiyeline sahiptir. Ancak kıta tarihsel olarak bu potansiyeli değerlendirecek üretim kapasitesi, finansman araçları ve şebeke altyapısından yoksun kalmıştır. Afrikalı liderler 2025 Afrika İklim Zirvesi'nde (ACS2) kıtanın küresel yenilenebilir enerji

26 "2024 Corruption Perceptions Index: Climate Funds at Risk of Theft as Sub-Saharan Africa Faces Some of the Highest Levels of Corruption", Transparency International, 11 Şubat 2025, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.transparency.org/en/press/2024-corruption-perceptions-index-climate-funds-at-risk-of-theft-as-sub-saharan-africa-faces-some-of-the-highest-levels-of-corruption>.

yatırımlarındaki payının bugünkü yüzde 2 seviyesinden 2030'a kadar en az yüzde 20'ye çıkmasını talep etmiştir.²⁷

Afrika ülkelerinin büyük bir kısmı elektrik üretiminde fosil yakıtlara dayanmaktadır. Enerji karışımına doğal gaz (yüzde 49) ve kömür (yüzde 25) hakimdir. Bu iki kaynak toplam üretimin yaklaşık dörtte üçünü oluşturmaktadır.²⁸ Doğal gaz kıta genelinde en hızlı büyüyen kaynaktır. Bununla birlikte önemli bölgesel farklar vardır. Güney Afrika'da yoğun kömür, Etiyopya'da yüksek hidroelektrik ve Somali'de ise yaygın dizel jeneratör kullanımı öne çıkmaktadır.²⁹

Türkiye ise gelişmekte olan ülkeler arasında en iddialı temiz enerji sanayileşmelerinden birini yürütmektedir. 2024'te 1,3 gigavat (GW) ve 2025'te 1,9 GW kara rüzgarı projesi devreye alınmıştır. Türkiye yıllık kurulan rüzgar kapasitesi bakımından Avrupa'nın önde gelen ülkeleri arasında yer almaktadır.³⁰

Türkiye ile Afrika arasındaki yenilenebilir enerji iş birliği yalnızca alıcı-satıcı ilişkisine dayanmak zorunda değildir. Çünkü Türkiye büyüyen bir yerli üretim tabanı geliştirmiş, yenilenebilir teknolojinin yalnızca tüketicisi değil üreticisi ve ihracatçısı konumundadır. Alaçatı Rüzgar Enerjisi Santrali, Türkiye'de yerli üretim rüzgar türbinleriyle donatılan ilk santallerden biri olmuştur. ASELSAN tarafından üretilen türbinlerin kule yüksekliği 100 metre ve rotor çapı 136 metredir. Güç dönüştürücüler ve jeneratörler de yurt içinde üretilmiştir. Güneş tarafında ise Kalyon Enerji, Avrupa'nın ilk tam entegre güneş paneli üretim tesislerinden birini işletmektedir. Tesis, kritik ham madde polisilikon dışındaki tüm üretim aşamalarını kapsamaktadır.³¹

Afrika ülkeleri yenilenebilir enerji teknolojilerini Türkiye ile kuracakları stratejik ortaklıklar yoluyla geliştirebilir. Türkiye'yi bu konuda değerli bir ortak yapan, rüzgar ve güneş kapasitesini 23 yılda sıfırdan 35 bin megavatın (MW) üzerine çıkarmış olmasıdır.³² Deneyimi Afrika için değerli kılan yalnızca değişimin hızı değil arkasındaki politikadır. Bunu yapılandırılmış bir iş birliğine dönüştürmenin en güçlü yolu ise Türkiye'nin yenilenebilir enerji kaynak alanları (YEKA) modelini Afrika koşullarına uyarlamaktır. YEKA, büyük ölçekli üretim lisanslarını



COP31 sürecinde güçlü yanlarını bir araya getiren Türkiye-Afrika iklim iş birliği yeni bir aşamaya geçebilir ve bildirilerden somut projelere ilerleyebilir.

27 "PM Abiy's Africa Climate Innovation Compact, African Climate Facility Established at Conclusion of ACS2", ENA English, (2025), erişim 31 Temmuz 2026, https://www.ena.et/web/eng/w/eng_7316480.

28 "Africa", EMBER, 13 Nisan 2026, erişim 31 Temmuz 2026, <https://ember-energy.org/countries-and-regions/africa>.

29 "Somalia Builds Renewable Energy Push to Tackle High Electricity Costs", Ecofin Agency, 13 Ocak 2026, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.ecofinagency.com/news-industry/1301-51897-somalia-builds-renewable-energy-push-to-tackle-high-electricity-costs>.

30 "Türkiye's Wind Sector Expands Capacity and Industry Base", Windtech International, 30 Mart 2026, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.windtech-international.com/windtech-markets/tuerkiyes-wind-sector-expands-capacity-and-industry-base>.

31 Kübra Atık Gözkuşun ve Özgür Orhangazi, "Solar and Wind Power Transition in Türkiye: An Input-Output Analysis of Growth, Employment, and Current Account Effects", UNCTAD, (Ocak 2025), erişim 31 Temmuz 2026, https://unctad.org/system/files/information-document/unda2030d13-turkiye-wind-solar_en.pdf.

32 "Türkiye's Wind and Solar Investments Hit Record Capacity in 2024: Turkish Energy Minister", Anadolu Ajansı, 7 Mayıs 2025.

zorunlu yerli katkı şartlarıyla birleştirmektedir. Bu şartlar Türkiye’de yerli üretim yatırımını harekete geçirmiştir. Benzer bir model Afrika’da bitmiş ekipman ithalatı yerine yerel üretim kapasitesi kurulmasına yardımcı olabilir.

Depolama boyutu da giderek önem kazanmaktadır. Türkiye, depolama entegre yenilenebilir lisansları kapsamında 18,4 GW rüzgar ve 14,7 GW güneş tahsis etmiştir. Batarya depolamasının sistem istikrarını desteklemesi ve değişken üretimin payını artırması beklenmektedir.³³ Depolamayı geniş ölçekte entegre etme konusundaki bu uzmanlık Afrika şebekelerine büyük ölçüde aktarılabilir.



Türkiye’nin üretim gücü ile Afrika’nın yenilenebilir enerji potansiyelini COP31 çerçevesinde birleştirmek karşılıklıya dayalı bir ortaklık üretebilir.

Yüksek güneş ve rüzgar potansiyellerine rağmen çoğu Afrika ülkesi enerji altyapısındaki dalgalanmaları yönetmekte zorlanmaktadır. Kesintili üretim ve zayıf şebeke bağlantısı kronik bir kıstı dönmüştür.

Türkiye’nin üretim gücü ile Afrika’nın yenilenebilir enerji potansiyelini COP31 çerçevesinde birleştirmek karşılıklıya dayalı bir ortaklık üretebilir. Böyle bir ortaklık yenilenebilir enerjinin yaygınlaşmasını hızlandırır, yerel sanayiye güçlendirir ve Afrika tarafında sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı destekler.

İKLİME DUYARLI TARIM

Tarım, Afrika’nın karşılaştığı iklim risklerinin kesişim noktasında yer almaktadır. 2025’te kıtada 282 milyondan fazla insan açlıkla karşı karşıya gelmiştir.³⁴ Somali’de 2026’nın başında yaklaşık 6,5 milyon insanın ciddi gıda güvensizliği yaşadığı tahmin edilmektedir.³⁵ Bu tablo çatışmalar, ekonomik istikrarsızlık ve kuraklık, sel, artan sıcaklık gibi ağır iklim olaylarının birbirini besleyen etkilerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Yapısal kırılganlık derindir. Afrika’nın tatlı suyunun yüzde 80’i tarımda kullanılmaktadır. Tüklenen yer altı su kaynaklarını yeniden doldurmak güçleşmekte, nehirler denize ulaşmadan kurumakta ve düzensiz yağışlar artmaktadır.³⁶

Türkiye, hassas damla sulama teknolojilerinin önde gelen uygulayıcılarından biridir. Bu teknolojiler Afrika’da hızla yaygınlaşan çöl benzeri koşullara uygun biçimde geliştirilmiştir. Türk tarım teknolojisi şirketlerinin biriktirdiği uzmanlık ve yarı çöl bölgelerinde su sıkıntısıyla mücadele deneyimi, Afrika’nın kuraklığa eğilimli bölgelerinde kolaylıkla uygulanabilir. Somali örneğinde, bakımsız kalan barajlar ve kanallar gibi geleneksel altyapının kullanımı yerini yeni çözümlere bırakmaktadır. Ülkede rehabilitasyon projeleri, güneş enerjili su pompaları ve küçük

33 “EPDK, Depolamalı Elektrik Üretimine Yönelik 33,1 Gigavat Kurulu Güç için Ön Lisans Verdi”, Anadolu Ajansı, 27 Mart 2025.

34 “Confronting Alarming Food Insecurity Trends in Africa: An Expert’s View”, IFRC, (Eylül 2025), erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.ifrc.org/article/confronting-alarming-food-insecurity-trends-africa-experts-view>.

35 “Somalia: Number of People Going Hungry Nearly Doubles in a Year”, United Nations Office at Geneva, 24 Şubat 2026, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.ungeneva.org/en/news-media/news/2026/02/116166/somalia-number-people-going-hungry-nearly-doubles-year>.

36 “Confronting Alarming Food Insecurity Trends in Africa”.

ölçekli, kuraklığa dayanıklı sulama sistemlerine geçiş yaşanmaktadır. Somali'de küçük ölçekli damla sulama da yaygındır. Ancak bu yaygınlık daha çok sivil toplum kuruluşlarının desteğiyle sağlanmaktadır. Bu durum küçük çiftçi düzeyinde teknolojiye güçlü bir ilgi olduğunu göstermektedir. Türkiye ile kurulacak üst düzey bir iş birliği, damla sulama teknolojisinin transferini kolaylaştırabilir.

COP31'e dünyanın dört bir yanından –özellikle Afrika ülkelerinden ve Türkiye'den– ülke temsilcileri ve özel sektör katılacaktır. Böyle bir konferansta taraflar, Afrika'da akıllı tarım ve su yönetimini yaygınlaştırma imkanlarını ele alabilir hatta bu konuda anlaşabilir. Bu gerçekleşirse sivil toplum kuruluşlarının yürüttüğü küçük sulama projeleri, Türkiye ve Afrika ülkelerinin ortaklaşa yürüteceği daha büyük programlara dönüşebilir.

İKLİM FİNANSMANI

Addis Ababa Bildirisi, Afrika'yı bir yenilenebilir enerji merkezi olarak konumlandırmış ve daha iyi koşullarda iklim finansmanı çağrısı yapmıştır. Çağrının odağında Afrika ülkelerini borca sürükleyen kredilerden çok hibe temelli finansman yer almıştır. 2025 Afrika İklim Zirvesi'nde bu yönde önemli bir kurumsal adım atılmıştır. Afrika Kalkınma Bankası (AfDB), Afrika İhracat-İthalat Bankası (Afreximbank), Africa50 ve Afrika Finans Kurumu (AFC) gibi büyük finans kuruluşları, Afrika Yeşil Sanayileşme Girişimi'ni (AGII) hayata geçirmek için bir İş Birliği Çerçevesi imzalamıştır. AGII, yenilenebilir enerjiyle çalışan sanayileri hızlandırmak, bölgesel değer zincirlerini genişletmek ve Afrika'yı sürdürülebilir ticaretin küresel merkezlerinden biri haline getirmek üzere tasarlanmıştır. Girişim önce Afrika sermayesini seferber etmeyi, proje risklerini azaltmayı ve küresel yatırımı çekmek için politikaları uyumlulaştırmayı önceliklendirmektedir. Böylece küresel enerji dönüşümünde Afrika'nın liderlik iddiasını ortaya koymaktadır.³⁷

Afrika öncülüğünde gelişen bu finansal mimari üzerine inşa edilecek iş birliği sayesinde COP31'in ev sahibi Türkiye, Güney-Güney sanayi ve yatırım ortağı rolü üstlenebilir. Türkiye, gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerle kurduğu çok yönlü ilişkiler sayesinde Afrika ülkeleri açısından güvenilir ve tamamlayıcı bir sanayi ve yatırım ortağı olma potansiyeline sahiptir. COP31 bunun için belirli ve zamanla sınırlı bir fırsat sunmaktadır. Belém'deki COP30, 2035'e kadar iklim eylemi için yılda 1,3 trilyon dolar seferber etme yönünde tarihi bir taahhüt üretmiştir. Zirve ayrıca uyum finansmanının aynı tarihe kadar en az üç katına çıkarılması çağrısında bulunmuştur.³⁸ Antalya'daki COP31 ise Belém'deki vaatleri doğrulanabilir eyleme dönüştürme görevini devralmaktadır. Bu görevde özellikle

37 "Africa Launches Landmark Green Industrialisation Framework with \$100 Billion in New Commitments", Africa50, 16 Eylül 2025, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.africa50.com/media/news/article/africa-launches-landmark-green-industrialisation-framework-with-100-billion-in-new-commitments>.

38 "As Türkiye Prepares to Host COP31, a Look Back at COP30's Key Outcomes", United Nations Türkiye, 2025, erişim 31 Temmuz 2026, <https://turkiye.un.org/en/307475-turkiye-prepares-host-cop31-look-back-cop30s-key-outcomes>.

emisyona açığını kapatmak ve kayıp-zarar fonunu tam anlamıyla işler hale getirmek öne çıkmaktadır.

Türkiye, Afrika odaklı özel bir iklim finansmanı platformunu bir araya getirmek için elverişli bir konumdadır. Böyle bir platform Afrikalı maliye bakanları, Türk özel sektörü, AfDB ve çok taraflı iklim fonlarını buluşturabilir. Amaç, AGII proje havuzunu somut ve finanse edilebilir girişimlerle doldurmaktır. Bu yaklaşım yalnızca Türkiye-Afrika iş birliğini güçlendirmekle kalmaz aynı zamanda Kuzey-Güney finansman tartışmalarının hakim olduğu önceki COP'lardan ayrılarak somut bir Güney-Güney finansman modeli ortaya koyabilir.

ERKEN UYARI SİSTEMLERİ VE İKLİM DAYANIKLILIĞI ALTYAPISI

Afrika'da iklim olaylarının yol açtığı ölümler ve yerinden edilmeler öncelikle tehlikenin şiddetinden değil uyarı açıklarından kaynaklanmaktadır. Birçok Afrika ülkesinin temel meteorolojik izleme kapasitesi bulunmaktadır. Ancak Afrika Birliği üyesi devletlerin neredeyse tamamı tam işlevsel çok tehlikeli erken uyarı sisteminden yoksundur. Böyle bir sistem şu dört ayaktan oluşur: afet riski bilgisi, tespit ve tahmin, uyarının yayılması ve müdahaleye hazırlık. Sonuçlar açıkça ortaya koymaktadır ki seller, sıcak hava dalgaları ve kuraklıklar kıta genelinde yüz binlerce insanın yerinden olmasına yol açmıştır. Bunun başlıca nedenlerinden biri toplulukların tahliye ve mal varlıklarını korumaya yönelik tedbirleri zamanında alabilmelerini sağlayacak erken uyarı sistemlerinin yetersizliğidir.

Altyapı kurulmakta ancak süreç yavaş ilerlemekte ve sınırlı etki üretmektedir. Afrika Kalkınma için Meteoroloji Uygulamaları Merkezi (ACMAD), Nijer'de yeni bir Kıtasal Çok Tehlikeli Danışma Merkezi açmıştır. Bu merkez, Erken Eylem için Afrika Çok Tehlikeli Erken Uyarı Sistemi'nin bir bileşenidir; Nairobi ve Addis Ababa'da halihazırda kurulu durum odalarıyla da bağlantılıdır.³⁹ Bu durum odaları verilerin hızla toplanması, işlenmesi ve paylaşılmasını sağlamaktadır. Böylece kıta genelinde afete hazırlığı ve erken eylemi güçlendirmektedir. Ancak ulusal düzeyde Afrika ülkelerinin yalnızca yaklaşık yüzde 45'inde erken uyarı sistemi bulunmakta; bunların büyük bölümü ise eksik olup özellikle topluluklarla iletişim boyutu yeterince geliştirilememiştir.⁴⁰ Mevcut açık yalnızca kurumsal mimaride olmayıp teknik kapasite ve bunu besleyen veri altyapısında da bulunmaktadır.

Türkiye'nin sunabileceği imkan tam da burada devreye girmekte ancak yeterince değerlendirilmemektedir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına bağlı Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM) coğrafi kapsam bakımından 50'den

39 "Early Warnings for All of Africa", UNDRR, 21 Kasım 2022, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.undrr.org/news/early-warnings-all-africa>.

40 "Building a Resilient Africa through Disaster Risk Reduction, Preparedness", United Nations Africa Renewal, 31 Ekim 2024, erişim 31 Temmuz 2026, <https://africarenewal.un.org/en/magazine/building-resilient-africa-through-disaster-risk-reduction-preparedness>.

fazla ulusal meteoroloji servisini bir araya getiren ACMAD'dan daha sınırlı olmakla birlikte güçlü operasyonel kapasiteye sahip ileri bir ulusal sistemdir. Yüksek tahmin doğruluğu, geniş gözlem ağı, radar sistemleri ve gerçek zamanlı veri işleme bunun göstergesidir. Bu asimetri stratejik iş birliği için net bir fırsat oluşturmaktadır. MGM'nin teknolojik kapasitesi ile ACMAD'ın geniş coğrafi kapsamı, kapasite geliştirme yoluyla Afrika'da tahmin altyapısını güçlendirecek etkili bir ilişki doğurabilir. Böyle bir iş birliğinin ilk adımları atılmıştır. Ağustos 2025 itibarıyla MGM'den Volkan Mutlu Coşkun ile ACMAD'dan Dr. Ousmane Ndiaye meteoroloji alanında iş birliğine yönelik görüşmeler yapmıştır.⁴¹

Afet yönetimi alanında Afrika'da çeşitli kuruluş ve platformlar mevcuttur. Bunlar arasında Afrika Risk Kapasitesi (ARC) Grubu ve Afrika Birliği Afet Riski Azaltma (DRR) Birimi yer almaktadır. Ancak bu sistemler parçalı kalmakta ve büyük ölçüde önlemeden ziyade afet sonrası müdahaleye odaklanmaktadır.

Türkiye'nin Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) önemli bir model sunmaktadır. Birçok Afrika sisteminden farklı olarak AFAD hem önleyici risk yönetimine hem de kriz sonrası müdahaleye odaklanacak biçimde tasarlanmıştır. AFAD ile Afrika kurumları arasında iş birliği halihazırda mevcut olmakla birlikte bu temas büyük ölçüde insani yardımla sınırlı kalmıştır. İlişkiyi kapasite geliştirme, erken uyarı entegrasyonu ve dayanıklılık planlamasına genişletmek için değerlendirilmemiş önemli bir potansiyel bulunmaktadır.

Türkiye'nin COP31 ev sahipliği bu iş birliğini yapılandırılmış bir gündeme taşımak için zamanında bir fırsat oluşturmaktadır. COP31, teknoloji transferi, eğitim programları ve veri paylaşımı çerçeveleri dahil olmak üzere erken uyarı sistemlerine yönelik Türkiye-Afrika ortak girişimlerini başlatmak için bir platform işlevi görebilir. COP32'nin Afrika'da düzenleneceği düşünüldüğünde bu alandaki erken iş birliği iki tarafı da çok yıllı bir iklim dayanıklılığı stratejisini şekillendirecek konuma taşıyabilir. Böylece parçalı çabalardan kıta genelinde koordineli ve önleme odaklı sistemlere geçilebilir.

İKLİM DİPLOMASİSİ VE ÇOK TARAFLI KONUMLANMA

İklim diplomasisi, stratejik kaldıraç en yüksek alandır. Çünkü büyük sermaye akışı ya da uzun proje geliştirme süreçleri gerektirmez. Gereken tek şey siyasi tutumların uyumlulaştırılması ve küresel iklim yönetişiminin kritik anlarında mesajların koordine edilmesidir.

”

AFAD ile Afrika kurumları arasında iş birliği halihazırda mevcut olmakla birlikte bu temas büyük ölçüde insani yardımla sınırlı kalmıştır.

41 “MGM ile ACMAD Arasında Bir Toplantı Gerçekleştirildi”, T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 20 Ağustos 2025, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.mgm.gov.tr/FILES/Haberler/2025/21.08.2025%20ACMAD.pdf>.

ABD 7 Ocak 2026'da UNFCCC'den çekilme sürecini başlatan ilk ülke olmuş ve 27 Ocak 2026'da Paris Anlaşması'ndan resmen çekilmiştir.⁴² Bu gelişme, küresel iklim yönetiminde liderlik, finansman ve diplomatik koordinasyon bakımından yeni bir belirsizlik oluşturmuştur. Mevcut uluslararası konjonktür, Türkiye ve Afrika ülkelerine çok taraflı sistemin işleyişini destekleyen daha koordineli bir rol üstlenme fırsatı sunmaktadır. Bu durum Batı dışı aktörlerin çok taraflı gündemin şekillendirilmesinde daha belirleyici bir konuma gelmesine de imkan tanımaktadır. Türkiye ve Afrika ülkeleri bu rolü üstlenebilecek kapasiteye



ABD'nin iklim diplomasisindeki rolünün azalması, çok taraflı sürecin sürekliliğine hangi aktörlerin ve koalisyonların daha fazla katkıda bulunacağı sorusunu gündeme getirmektedir.

sahiptir ancak bunu ayrı ayrı değil koordineli biçimde yaparlarsa çok daha etkili olacaklardır.

Afrika, COP31'e alışılmadık bir toplu diplomatik güçle ve netleşmiş bir gündemle gelmektedir. Afrikalı yetkililer ekonomi ve iklim diplomasisi alanlarında yapılandırılmış eğitimlerden geçmektedir. Amaç, Afrikalı müzakerecilerin COP31'e "gözlemci" olarak değil iklim ve ekonomi politikasının "etkili mimarları" olarak katılmasıdır.⁴³ Kıta, Etiyopya'nın ev sahipliğinde düzenlenecek 2027 Afrika COP'undan önce temel önceliklerini COP31'de öne çıkarmalıdır. Böylece jeopolitik belirsizlik döneminde küresel iklim gündeminin şekillendirebilmesinde daha etkin bir rol oynayabilir.⁴⁴

ABD'nin iklim diplomasisindeki rolünün azalması, çok taraflı sürecin sürekliliğine hangi aktörlerin ve koalisyonların daha fazla katkıda bulunacağı sorusunu gündeme getirmektedir. Türkiye'nin coğrafi, ekonomik ve diplomatik olarak farklı bölgeler arasında konumlanması, Afrika'nın ihtiyacıyla örtüşmektedir. Afrika, Güney'in önceliklerini Kuzey ağırlıklı bir gündemin kenarında tutmak yerine gerçekten öne çıkarmaya kararlı bir COP ev sahibine ihtiyaç duymaktadır. Göreve gelecek COP31 başkanlığı, dünyanın iklim eyleminin geleceği açısından belirleyici bir döneme girdiğini belirtmiştir. Başkanlığa göre bu dönem somut ve kararlı adımlar gerektirmektedir. Başkanlığın odağında temiz enerji, sanayileşme, dayanıklılık, tarım ve finansman yer almaktadır.

42 "Statement: The United States Withdraws from the UNFCCC", World Resources Institute, 7 Ocak 2026, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.wri.org/news/statement-united-states-withdraws-unfccc>; "Step Back from Climate Cooperation will Hurt U.S. Economy: Statement from UN Climate Chief on U.S. Withdrawal from UNFCCC", UNFCCC, 8 Ocak 2026, erişim 31 Temmuz 2026, <https://unfccc.int/news/step-back-from-climate-cooperation-will-hurt-us-economy-statement-from-un-climate-chief-on-us>.

43 "Economic and Climate Diplomacy: African Officials Equipped to Advance Continental Priorities", UNECA, 13 Şubat 2026, erişim 31 Temmuz 2026, <https://www.uneca.org/stories/economic-and-climate-diplomacy-african-officials-equipped-to-advance-continental-priorities-0>.

44 Kgaugelo Mkumbeni ve Dhesigen Naidoo, "2026: Africa's Year to Turn Climate Ambition into Action", ISS Africa, 20 Ocak 2026, erişim 31 Temmuz 2026, <https://issafrica.org/iss-today/2026-africa-s-year-to-turn-climate-ambition-into-action>.

SONUÇ VE ZORLUKLAR

Türkiye'nin yaklaşan COP31 başkanlığı, Türkiye ile Afrika arasındaki iklim iş birliğini derinleştirmek için önemli bir fırsat sunmaktadır. Bu fırsat özellikle Afrika'nın iklim riskini azaltma çabalarını desteklemede öne çıkmaktadır. Ancak çeşitli zorluklar bu iş birliğinin etkinliğini sınırlayabilir. Bunların başında tüm Afrika ülkelerine uyarlanabilecek ortak projeler geliştirmenin güçlüğü gelmektedir. Afrika ülkeleri son derece çeşitlidir. Farklı politikalar, ekonomik öncelikler ve iklim kırılganlığı düzeylerine sahiptir. Bu çeşitlilik kıta genelinde tek bir stratejinin uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Küresel rekabet ve jeopolitik çıkarlar bir başka engel oluşturmaktadır. Hem büyük hem de yükselen güçler bölgede etkin biçimde yer almakta ve her biri kendi stratejik çıkarını gözetmektedir. Bu ortam Türkiye'nin iklim girişimlerini hayata geçirme çabalarını karmaşıkleştirebilir. Bir diğer zorluk, politikaların Türkiye'den Afrika koşullarına doğrudan aktarılamamasıdır. Coğrafya, yönetim sistemleri ve yerel toplulukların ihtiyaçlarındaki farklar, tek tip çözümler yerine bağlama özgü ve uyarlanmış çözümler gerektirmektedir. Zayıf uygulama, yolsuzluk ve bazı bölgelerde devlet dışı silahlı grupların varlığı gibi riskler de proje etkinliğini engelleyebilir. Ayrıca iklim hedeflerini ulusal çıkarlarla dengelemenin güçlüğü de bu tabloya eklenmektedir.

Bu nedenle temel soru, Türkiye ile Afrika ülkelerinin birbirini tamamlayan iklim çıkarlarına sahip olup olmadığı değil bu çıkarların COP31'in ötesinde ayakta kalabilecek bir kurumsal mimariye dönüştürülüp dönüştürülemeyeceğidir. Antalya bağımsız bir diplomatik etkinlik olarak değil Etiyopya'daki COP32'ye uzanan iki aşamalı bir sürecin ilk adımı olarak görülmelidir. Açıkça belirlenmiş pilot ülkeler, sektöre özgü çalışma grupları, ölçülebilir kriterler ve düzenli ilerleme raporlarıyla desteklenen Türkiye-Afrika iklim iş birliği mekanizması iki konferans arasında süreklilik sağlayabilir. Bu iş birliği kıta çapında programları en baştan kurmaya çalışmak yerine sınırlı sayıda örnek projeye başlamalıdır. Bu projeler daha sonra ulusal koşullara göre uyarlanıp ölçeklendirilebilir. COP31'in başarısı da imzalanan bildiri sayısı değil hayata geçirilebilir projeler, belirlenmiş kurumlar, finansman yolları ve güvenilir bir izleme süreci üretip üretmediğiyle ölçülmelidir.

Türkiye'nin bu süreçteki karşılaştırmalı üstünlüğü, seferber edebileceği finansmanın hacminden çok sunabileceği ortaklık türüne bağlı olacaktır. Türkiye'nin karşılaştırmalı üstünlüğü, diğer büyük finansman aktörleriyle aynı araçlar üzerinden rekabet etmekten ziyade yenilenebilir enerji üretimi, tarım teknolojisi, meteoroloji uzmanlığı, afet yönetimi ve proje uygulamasını bütünleştiren tamamlayıcı bir ortaklık modeli sunabilmesidir. Bu kapasiteleri Afrika öncülüğündeki öncelikler ve çok taraflı finansmanla birleştirmek, Türkiye'nin hem bağışçı-alıcı modelinden hem de tümüyle ticari bir ilişkiden kaçınmasını sağlayacaktır. COP31

böyle bir modeli kurumsallaştırabilirse Türkiye-Afrika iklim iş birliği pratik bir Güney-Güney ortaklığının örneği haline gelebilir. Böyle bir ortaklıkta teknoloji transferi, yerel kapasite ve ortak diplomatik irade ayrı politika hedefleri olarak değil birbirini güçlendiren unsurlar olarak ele alınmalıdır.

TUNÇ DEMİRTAŞ

Lisans ve yüksek lisans eğitimlerini sırasıyla 2012’te ve 2015’te Bursa Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde tamamlamıştır. Yüksek lisans tezini “Türkiye’nin Afrika Politikasında Yumuşak Güç Unsurunun Rolü” başlığıyla savunmuş ve bu çalışmasıyla Sosyal Bilimler Alanında En İyi Üçüncü Tez Ödülü’nü kazanmıştır. Doktorasını 2022’de Bursa Uludağ Üniversitesi’nde “Devletin Yeniden Yapılandırılmasında Riskler ve Fırsatlar: Afrika Boynuzu Örneği” adlı tez çalışmasıyla tamamlayan Demirtaş, Mersin Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde Afrika siyaseti dahil olmak üzere çeşitli dersler vermektedir. Ayrıca Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) tarafından yayımlanan *Afrika Yıllığı*’nın editörlüğünü Prof. Dr. Soyalp Tamçelik ile birlikte üstlenmiştir. Afrika siyaseti üzerine çeşitli akademik çalışmaları olan Demirtaş’ın Afrika Boynuzu başta olmak üzere kıtanın farklı bölgeleri üzerine yayımlanmış makaleleri, kitap bölümleri, analizleri ve raporları bulunmaktadır. Akademik çalışmaları kapsamında Somali, Sudan, Cibuti, Kenya, Etiyopya ve Güney Afrika gibi ülkelerde saha araştırmaları gerçekleştirmiştir. SETA Vakfı’nda Dış Politika Direktörlüğünde araştırmacı olan Demirtaş’ın çalışma ve ilgi alanları arasında Afrika Boynuzu siyaseti, Afrika’da küresel/bölgesel güç rekabeti ve Türkiye-Afrika ilişkileri yer almaktadır.

AFİFA A. WARSAME

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü’nden mezun olmuş ve TED Üniversitesi Göç Çalışmaları Programı’nda yüksek lisans derecesini tamamlamıştır. Halen Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Afrika Çalışmaları Programı’nda doktora öğrencisidir. Araştırma ilgi alanları Somali’deki göç hareketleri, beyin göçü ve bununla bağlantılı olgular, klan sistemlerinin rolü ve Şebab’ın ülkenin sosyopolitik yapısı üzerindeki etkilerini kapsamaktadır. Ayrıca Afrika’nın güvenlik ortamı üzerine çalışmakta; özellikle devlet dışı silahlı aktörlerin göç, bölgesel güvenlik ve yönetim üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır. Ulus ötesicilik ve diasporaların etkileri de ilgi alanları arasında yer almaktadır.

COP31’de Türkiye-Afrika İklim İş Birliği: Sektörel Öncelikler

Tunç Demirtaş, Afifa A. Warsame

L Bu analiz, 9-20 Kasım 2026’da Antalya’da düzenlenecek 31. Taraflar Konferansı’nın (COP31) Türkiye-Afrika iklim iş birliğini nasıl güçlendirebileceğini ele almaktadır. COP30 Belém uzlaşması uyarınca zirvenin ev sahipliği ve başkanlığını Türkiye üstlenirken müzakere başkanlığını ise Avustralya yürütecektir. Zirve, küresel iklim eylemine duyulan güvenin zayıfladığı ve ABD’nin BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nden (UNFCCC) çekildiği bir döneme denk gelmektedir. Bu tablo, Batı dışı aktörlere çok taraflı gündemi şekillendirme fırsatı sunmaktadır.

Türkiye-Afrika ilişkileri son otuz yılda derinleşmiş olsa da iklim konuları bu gündemde ikincil başlık olmayı sürdürmektedir. Bu analizde, Türkiye’nin kapasitesi ile Afrika’nın ihtiyaçlarının örtüştüğü beş öncelikli sektör belirlenmiştir: yenilenebilir enerji teknolojisi transferi, iklime duyarlı tarım, iklim finansmanı, erken uyarı sistemleri ve iklim diplomasisi. Ayrıca COP31, Etiyopya’da yapılacak COP32’ye uzanan iki aşamalı bir sürecin ilk adımı olarak görülmelidir. Başarısı ise imzalanan bildirilerle değil hayata geçirilebilir projeler, belirlenmiş kurumlar ve güvenilir bir izleme süreci üretip üretmediğiyle ölçülmelidir.



ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL

www.setav.org